Самапомач Самаромаў

Беларуская Коопэратыўна-Гаспадарчая Часопісь

Год V.	Вільня, Красавік 1936 г.	№ 4.

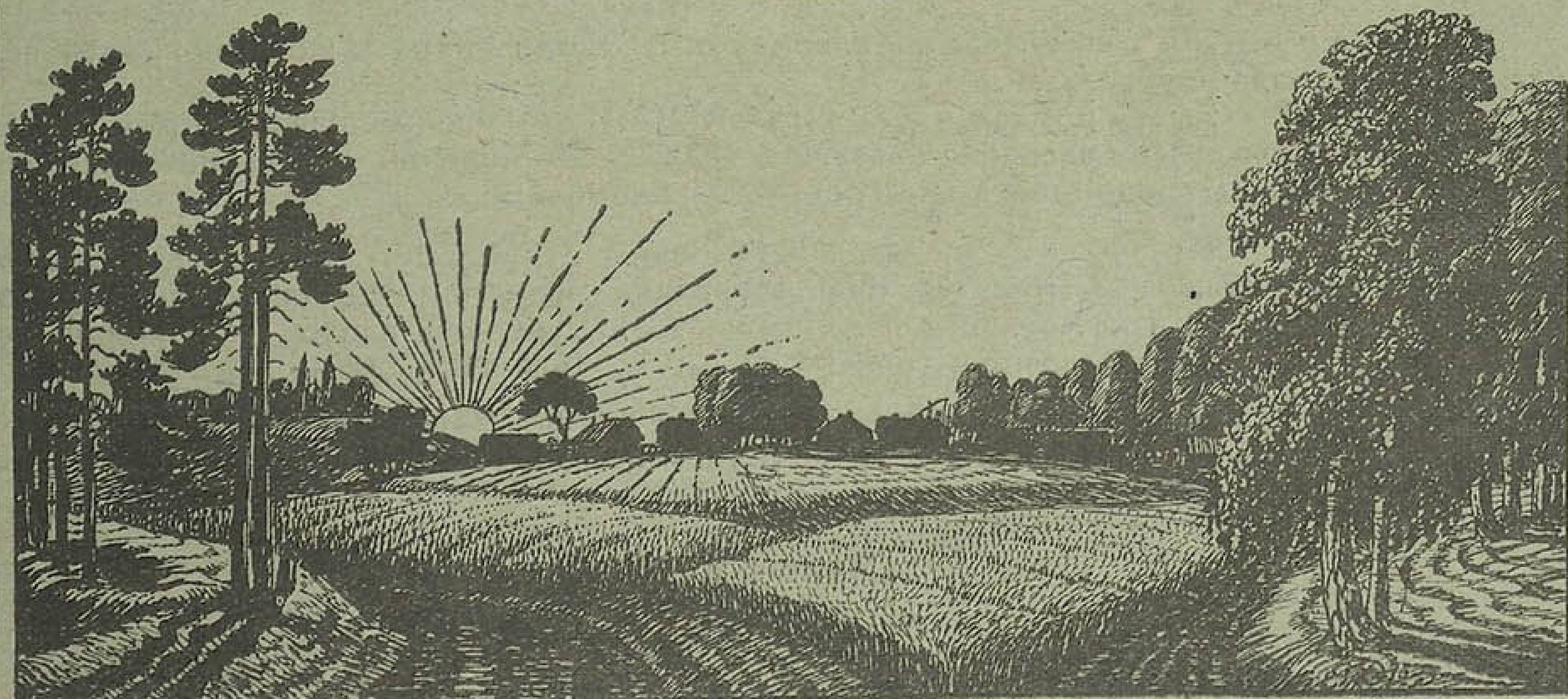
Хай злыдні над намі,
скрыгочуць зубамі
Любі сваю ніву, свой
край,
І, колькі ёсьць сілы,
да самай магілы
Ары, барануй,
засявай!.

ЯНКА КУПАЛА.

Усе вялікія падзеі народаў і ўсе цывілізацыі былі створаныя дабравольнымі стараньнямі аб'яднаных людзей... самапамачу.

Джордж РЭССЭЛЬ
(Ірляндзец).

ЗЬМЕСТ №4 (45).

Ceny ŭ Vilni

20.IV.36. Ceny za 100 kilohram.

Zbožža.

Žyta	13.00—14.00
Pšanica	19.00—21.00
Jačmień na pansak	14.00—14.25
Avios	12.75—13.75
Hračycha	14.75—15.00
Muka pšaničnaja	21.50—34.75
Muka žytniaja da 50%	19.50—22.50
Muka razovaja da 95%	16.25—16.50
Votruby pšaničnyja	11.25—11.50
Pialuška	21.25—22.25
Vika	19.75—20.75
Seradela	22.00—23.00
Haroch šery	13.00—13.50
Łubin sini	8.75—9.25

Małočnaje za 1 kilo (15.IV 36).

Masła najlepšaje, I. sort za kil. ŭ hur.	2.40—2.50
" " " " " u detalu	—2.80
Masła stałovaje II sort za kilo ŭ hurcie	2.25—2.35
" " " " " u detalu	—2.60
Syr litoŭski, za kilo ŭ hurcie	1.50—2.20
" " " " u detalu	1.80—2.60
Syr ementalski(švajc.)za kilo ŭ hurcie	2.55—2.65
" " " " " u detalu	—3.20
Jajki, kapa	3.00—3.90
" za štuku	$5^1/_2$—7 hraš.

Naša pošta.

Zielenkievič — adkaz Vam vysłany piśmom.

Pituška — a škoda, što Vy tak razumiejecie spravu. Praŭnyja parady vysłany piśmom.

D-r. M. H.-B. i inž. A. Š.: atrymali, dziakujem. Paviedamiecie, kali łaska, jak prysłanaje padziaiić. Pryvitańnie.

T-amu — škadujem, ale nia možam skarystać, bo ciapier na heta nie para. Adłožym ua druhi hod. Pišecie ab takich spravach, jakija možna vykarystać jašče sioleta. Da taho — pišecie vyraźniej, na adnej bačynie i pakidajcie z boku krychu niezapisanaha pola.

Kav—mu: tabačny advar robicca hetak: 2 klg. tabačnaha pyłu i 1 kilo šeraha myła dajecca na 100 litraŭ vady, varycca i astyŭšym spyrskivajucca fruktovyja drevy ŭ časie kali pačynajuć zielanieć pokaŭki na drevach. — Aprača tabačnaha advaru, mšycy zabivaje takža advar kvasii (2 klg. kvasiovych apiłak i 1 klg šeraha myła na 100 l. vady).

Usim, što atrymali probnyja numary „Samapomačy": dalšyja numary časapisu vyšlem, jak atrymajem ad Vas padpisku.

Samapomač

BIEŁARUSKI
KOOPERATYŬNA - HASPADARSKI
ČASAPIS.

Adres:
VILNIA (Wilno), Połackaja vul. 9—4.

Самапомач

Hod V.	Vilnia, Krasavik 1936 h.	Nr. 4 (45).

Kooperatyŭna-ḫaspadarskija naviny.

Dzień kooperacyi. Sioleta polskaja kooperacyja ŭsiudy — i ŭ nas — pastanaviła śviatkavać „Dzień Kooperacyi“ dnia 7 červienia. Hałoŭnym kličam śviata maje być „U-ie na kooperatyŭny front!“ Asablivaja ŭvaha budzie źvierniena na sposaby zdabyćcia dla kooperacyi žančyn i moładzi.

Novy sposab zakładańnia kooperatyvaŭ. Pierš čym prystupić da zasnavańnia kooperatyvy, treba zapeŭnicca, ci budzie na heta zhoda Koop. Rady abo Sajuzu Kooperatyvaŭ. Paśla tolki sklikajecca ahulny schod zakładčykaŭ kooperatyvy, na katory zaprašajecca jak možna bolš ludziej spahadajučych kooperacyi. Na hetkim schodzie pavinien być pračytany referat ab značeńni kooperacyi. Dalej, na schodzie raźbirajecca prajekt statutu jak całaści, tak i ŭ asobnych parahrafach, asabliva-ž aznačajecca vyšynia paju, vybirajecca ŭprava i nahladnaja rada kooperatyvy i padpisvajecca sam statut. — Vybranćja ŭprava pačynaje starańni ab zaćvierdžańnie hetkim paradkam: Piša prośbu ab zaćvierdžańni kooperatyvy ŭ Sajuz Kooperatyvaŭ abo ŭ Kooperat. Radu (Warszawa, Rymarska 3/5) i da zajavy dałučaje: 1. aryhinalny statut z podpisami, 2. čatyry kopii statutu, 3. 5 kopijaŭ pratakołu ahulnaha asnaŭnoha schodu, 4. śpis siabraŭ kooperatyvy, z ichnimi adresami i sumaj upisanych i apłačanych pajoŭ, 5. śpis siabroŭ upravy i nahladnaj Rady (z adresami), 6. zapłacić 20 zł. — Podpisy na zajavie pavinny być paćvierdžany vojtam ci nataryjusam. Kopii statutu i asnaŭnoha ahulnaha schodu paćviardžaje ŭprava kooperatyvy.

Zabarona handlu devizami. Ad dnia 27 krasavika siol. zabaronieny ŭva ŭsioj Polščy volny handal devizami. Heta znača ciapier nia možna volna kuplać ci pradavać zahraničnyja hrošy i zołata, bo da hetaha ŭpavažnienyja tolki niekatoryja banki, miž inšym Bank Polski, Paštovaja Kasa Aščadnaści (P.K.O.) i niekatoryja inš.

Zakup koniaŭ dla Švecyi. Apośnim časam na abšary Vilenskaha vajavodztva skuplivajucca koni dla Švecyi. Koń musić być miascovaj rasy, dobra zhudavany i nie starejšy 6 hadoŭ. Płaciać da 800 zł. za štuku.

Tanny tabačny parašok. Adnym z srodkaŭ proci ŭsiakich rabakoŭ u sadzie i aharodzie jość dym z tabačnaha parašku, jaki možna dastać u tabačnaj fabrycy ŭ Horadni. Cana hetkaha tabačnaha pyłu za kilo 10 hrašoŭ. Kab dastać tabačny pył za hetkuju canu, treba mieć paśviedčańnie z Ziemlarobskaj Pałaty abo z „Stacji Ochrony Roślin“ u Vilni (ul. Objazdowa).

Ahulny Hadavy Schod „Masłasajuzu“. „Masłasajuz“ heta centralnaja ŭstanova ukrainskich małačarskich kooperatyvaŭ u Lvovie. Dziejnaść „Masłasajuzu“ ad samaha pačatku apirałasia vykłučna na svaich sobskich siłach i ŭ hetym jahonaja zasłuha. Što padstavy „Masłasojuzu“ zdarovyja, pakazvajuć dadzienyja z apośniaha hadavoha schodu T-va dnia 16 krasavika siol. Na hetym schodzie pakazałasia, što „Masłasajuz“ u svaim vokruzie najdarażej płaciŭ za zabiranaje małako i najtaniej pradavaŭ hatovy pradukt — masła. Na ŭnutranym rynku „Masłasajuz“ pradaŭ za min. 1935 hod 1.824.764 klh., a zahranicu vyviez 483.021 klh. masła. Za masła pradavanaje na ŭnutranym rynku „Masłasajuz“ płaciŭ 2 zł. 41 hr. za kilohram, a za masła vyvožanaje zahranicu — 2 zł. 90 hr za kilohram. Usiaho vypłaciŭ „Masłasajuz“ svaim dastaŭcam małaka 7½ miljonaŭ załatovak. — Nadvyžka (dachod) za minuły 1935 h. vynosić 20.329 zł. 42 hrašy.

„Silškyj Hospodar“ — heta nazoŭ ukrainskaha fachovaha ziemlarobskaha tavarystva, ahulny hadavy schod jakoha adbyŭsia dnia 17.IV. siol. T-va praisnavała 38 hadoŭ i dalej pracuje nad padniaćciem roŭnia haspadarskaj techniki svaich siabroŭ. Dahetul na čale „Sil. Hospodara“ biazźmienna stajaŭ mitrat a. T. Vojnaroŭski, jaki sioleta z uvahi na zdaroŭje i pavažny viek, padaŭsia ŭ adstaŭku. Novym staršynioj T-va vybrany Myron Łućkyj, viedamy prapahatar ziemlarobskaj kultury, zakładčyk i kiraŭnik praktyčnych kursaŭ ziemlarobstva dla intelihiencyi.

Praf. Dr. J. Stoklasa pamior. Dnia 4 h. m. ŭ Prazie ŭ Čechasłavaččynie pamior u vieku 78 hadoŭ viedamy na ŭvieś śviet vučony, agrochemik praf. dr. Julius Stoklasa. Niabožčyk usio žyćcio svajo paśviaciŭ dla spravy postupu ŭ ziemlarobstvie, vychoŭvajučy niekalki pakaleńniaŭ kulturnych pracaŭnikoŭ na hetym poli. Miž inšym i pieršaje pavajennaje pakaleńnie biełaruskich ahranomaŭ tak-ža vyjšła z škoły praf. J. Stoklasy. — Viečnaja Jamu pamiać!

Сельская гаспадарка.

Пыл у вочы.

У сувязі з апошнімі нутранымі падзеямі ў Польшчы, што раз часьцей чуваць галасы розных „прыяцеляў“ вёскі, якія праліваюць „кракадылёвыя сьлёзы“ над ейнай доляй. Выступаюць пры гэтым насупроць сябе два сьветагляды, якія ў жыцьцёвых варунках беларускай вёскі можна было-б назваць яўнаабшарніцкім і... скрыта-асадніцкім. Як разумее і ацэньвае наш чалавек усялякія падыходы абшарнікаў, — кожнаму ясна і тут небясьпека так ня грозіць.

Горш стаіць справа з наступам на беларускую вёску ўсякай масьці асаднікаў, якія сапраўдныя свае намеры—заўладаньне зямлёй – ўмела хаваюць пад рознымі прыкрыўкамі фальшывага радыкалізму. Гэтыя людзі ўгаварваюць нашым людзям „супольнасьць інтарэсаў“ небеларускага і беларускага сялянства і, як на сьмех, у імя гэтай „супольнасьці“ ўсё больш і больш забіраюць зямлі спад носу нашага беларускага селяніна, не даючы яму ўзамен роўна нічагусенькі. Рэзультат гэткай „супольнасьці“ інтарэсаў той, што ў нас поўна ўсякіх асаднікаў: а хто-ж чуў, каб беларускі селянін дастаў у надзеле хоць палоску чужой зямлі, скажам нейдзе пад Варшавай? Гэтак было дагэтуль.

Але нікому і ў голаў ня прыйдзе заводзіць нейкую зьмену і на будучыню. Самі-ж „радыкальна“-асадніцкія павадыры выразна аб гэтым кажуць, калі паказваюць на „патрэбу“ дальшага колёнізаваньня „крэсув всходніх“. — Дык з гэтага ясна, што „супольнасьць інтарэсаў“ гэта толькі пыл у вочы. Беларускаму селяніну з гэтай „супольнасьцю“ не па дарозе! Чаму? Бо яна адбірае зямлю, якая бязумоўна беларускаму селяніну належа і тым больш не дае ніякае магчымасьці здабыць нейкую палоску зямлі на старане.

Лён — наша расьліна.

Ня прыгодны нашы землі, а асабліва клімат (пагода) для пасеву выдайных сартоў пшаніцы, цукровых буракоў, а нават спрачаемся, ці вырасьце ў нас такая пашная расьліна як люцэрна. Але ёсьць затое іншая расьліна, з якой слыве наш край на цэлы сьвет: такой расьлінай ёсьць лён.

Сеецца лён на навінах, па канюшыне, па мешанках, па збажжовых (прад каторымі быў паложаны гной), па кармовых мешанках. Як і кожная расьліна, лён любіць зямлю вырабленую з восені, хоць не пераборлівы ён і на р а н ь н я е абрабляньне вясной. На адным і тым-жа полі ня можна сеяць лёну часьцей як раз у 6—8 гадоў. Асаблівыя вымаганьні ўсякага лёну — гэта ч ы с т а я ральля пад пасеў, бяз ніякага пустазельля. Дзеля гэтага ня можна сеяць лёну на полі сьвежа пагноеным хляўным гноем, бо ў ім звычайна шмат ёсьць выцярушанага або неператраўленага насеньня ўсякага пустазельля. Небясьпечна так-жа даваць пад сам лён і штучныя гнаі азоцістыя, як азот-

Kolektyvy jak kooperatyvy.

Choć i žyviom my ŭ biespasiarednim susiedztvie z krainaj Savietaŭ, u jakoj ciapier jakraz adbyvajucca vialikija źmieny haspadarčaha charaktaru, to adnak ab tamašnich paradkach majem małoje tolki paniaćcie. A heta dziela taho, što biespasiarednie nam, Biełarusam, stul dastać jakujuniebudź viestku siahońnia vielmi trudna. Viestki-ž pasiarednija, praz zahraničnyja hazety, dachodziać da nas z vialikim spaźnienniem. Tym nia mienš achvotna adnak karystajem tut z viestak časapisu českich spažyvieckich kooperatyvaŭ „DRUŽSTEVNIK“, jaki znachodzicca ŭ ciesnym źviazku z českaj soc.-demakratyčnaj palityčnaj partyjaj i až u troch numaroch jakoha pad rad znachodzim vialiki artykuł na temu: „Skooperatyzavanaja savieckaja vioska i jejny novy ład“. R e d.

Ziemlarobstva paśla kastryčnikavaj revalucyi. Choć kastryčnikavaja revalucyja 1917 h. i źniščyła abšarnikaŭ dy pieraviała ichnija ziemli ŭ ruki sialan, to adnak vioska i dalej žyła svaim starym ładam asabniackich haspadarak, zachoŭvajučy papiaredni padzieł na biedniakoŭ, sieradniakoŭ i zamožnych kułakoŭ.

Chatniaja vajna i niaŭdačnaja sproba „vajennaha kamunizmu“ zrujnavali ziemlarobskuju vytvorčaść, abnižajučy jaje hłybaka pad pradvajenny rovień. Uzdym ziemlarobskaj vytvorčaści zaznačajecca tolki ad času ŭviadzieńnia „NEP-u“ („Novaj Ekanamičnaj Palityki“) ŭ 1921 h., katory mieŭ za zadaču asvabadžeńnie pryvatnaj haspadarčaj inicyjatyvy... Dziaržava pakidała ŭ svaich rukach u henu paru tolki hałoŭnyja pazycyi, jak ciažki promysieł, finansy, šlachi spałučeńnia (darohi) i zahraničny handal; ziemlarobstva-ž, unutrany handal dy małyja j siarednija pradpryjemstvy ŭ promyśle byli pakinieny pryvatnaj i kooperatyŭnaj inicyjatyvie.

Usio heta razam ŭziataje z adnaho boku dalej jašče pahłybłała padzieł pamiž zamožnymi i biednymi, a z druhoha — silna razbudoŭvała na samapomačy abapiortuju kooperacyju: dziela supolnaha zakupu, zbytu, kredytu i kolektyŭnaha abrablańnia ziamli. Proby zavieści **komuny**, jak najvyšejšyja formy ziemlarobskich kooperatyvaŭ, u katorych nia było-b nijakaj pryvatna-haspadarčaj čynnaści, dahetul

няк, салетра,—паляжа.Затое лён вельмі ўдзячны за пагнаеньне штучнымі агнамі **паташнымі.**

Што датыча сартоў лёну, дык найлепшым ёсьць даўгунец. Час севу лёну трэба падбіраць так, каб ня трапіў пад сухую пару. Само насеньне лёну можа быць і кольківгадовае. Сеецца лён густа (на валакно) або рэдка (на насеньне).Дакладнай меры на гэта сказаць ня можна. Наагул-жа гусьціня севу залежа ад таго, што на дадзеным полі расло дагэтуль і якую маем глебу. Па збожжы трэба сеяць лён радзей чым пасьля канюшыны на такім самым полі. На слабшай зямлі сеем лён радзей чым на мацнейшай. У сярэднім на гэктар (10.000 кв. м.) высейваецца 100 – 200 кілёграмаў. Паводле дадзеных Віленскай Земл. Палаты, у Дзісеншчыне і Браслаўшчыне сеюць дзіўна рэдка, бо топькі 50 - 65 кл. на гэктар., у Наваградчыне і Лідчыне — 90—120 клг., а ў так ураджайнай паласе, як ваколіцы Любчы (Наваградзкі пав.) 160—210 клг., Памінаючы ўсе іншыя прычыны, гусьціня засеву лёну залеі ад таго, якая ягоная сіла ўсходлівасьці: ясная рэч, што таго сяменьня, якога на 100 зярнят усходзіць толькі 80 ці йшчэ менш, трэба сеяць **больш**, чым таго, у якога на 100 зярнят абыходзіць 90: гэтага апошняга трэба высейваць менш.

Дзеля самакантролі густаты засеву, трэба глядзець, як разгалужваецца лянное сьцябло. Мае гэта ўплыў на якасьць валакна. Удоле такога сьцябла ня сьмее быць ніякага разгалузеньня. Уверсе-ж добрае лянное сьцябло можа мець найбольш гэтулькі „сучкоў,“ каб магло даць месца тром, найбольш чатыром семянным галоўкам.

Як нішчыць пустазельле.

У мінулых гадох „Самапомач“ пісала ўжо аб шкоднасьці пустазельля на палёх, сенажацях і аб патрэбе нішчэньня яго. Справа гэта аднак так важная, што аб ёй трэба пагутарыць і сягоньня, калі пачынаем вясьняныя працы на полі.

Ёсьць усякае пустазельле і розныя дзеля таго бываюць способы яго нішчэньня. Тое пустазельле, якое размнажаецца з сяменьня, стараемся перадусім недапусьціць да цьвету і тымбольш да высяменьваньня. А такое пустазельле, як асот, якое акрамя насеньня размнажаецца йшчэ і з караня, нішчыць трэба канешна з каранём; бо з найменшага кусочка такога караня вырастаюць цэлыя кусты раскладзістага пустазельля.

Аднэй з цікавых, а разам і небясьпечных прыметаў пустазельнага насеньня ёсьць тое, што гэта семя нязвычайна доўга (колькі гадоў) можа ляжаць глыбака ў зямлі, і пасьля, дастаўшыся бліжэй да паверхні, узыйсьці. Гэту свомасьць прарастаньня пустазель-

---

Дробныя зярняты лёну ня можна засяваць глыбака, ня глыбей 2 см. Дзеля гэтага, калі ральля ня мела часу прад севам зьлежыцца, яе трэба наўперад прыбіць валам і пасьля толькі сеяць. Сеецца лён накрыж. Высеены лён прыбіваецца лёгкай баранoй.

Лён патрабуе дагляду. Наўперад і найважнейшай чыннасьцяй дагляду ёсьць полива. Раз палоць лён гэта мала! Пры поліве лён утоптываецца Дзеля гэтага трэба палоць проці ветру, каб вецер падыймаў прытаптаныя расьлінкі.

С. Я.

źjaŭlajucca tolki adzinočnymi i zvyčajna bolšych rezultataŭ nie dasiahajuć.

Pieraarhanizacyja ziemlarobstva, jaje pryčyny i asnaŭnyja formy. U 1927-28 h., prad samaj pieršaj piacihodkaj, dajšła savieckaja ziemlarobskaja vytvorčaść da 90 proc. vytvorčaści pradvajennaj. Adnak u raślinnaj vytvorčaści tolki 37 proc., a ŭ žyviołahadaŭlanaj — tolki 30 proc. hetaj pradukcyi jšło na rynak. Usiu reštu spatrebavali sialanie sami. — Z druhoha boku, uzrastajučy promysieł patrabavaŭ dla pracharčavańnia rabotnikaŭ usio bolšych zapasaŭ charčoŭ. Heta było pryčynaj niedachopu charčoŭ na pačatku 1928 h. i heta zmusiła šukać novych sposabaŭ arhanizacyi jak vytvorčaści, tak i padziełu praduktaŭ ziemlarobstva. I adno i druhoje najšło svaju raźviazku ŭ **saŭhasach** (savieckich haspadarkach) i ŭ **kałhasach** (kalektyŭnych haspadarkach). Padčas kali saŭhasy pradstaŭlajuć saboj vialikija kazionnyja haspadarki, pieravažna ŭ dvaroch, kałhasy hurtujuć u sabie drobnyja sialanskija haspadarki, złučanyja ŭ adnu haspadarku vialikuju dziela supolnaha abrablańnia, pry vykarystoŭvańni ŭsich mašyn i naahuł roznych zdabyčaŭ ziemlarobskaj techniki.

Saŭhasy i kałhasy. Varunki i chutkaść ichniaha raźvićcia. Aprača vyšej pakazanaj roźnicy pamiž saŭhasam i kałhasam, treba jšče nazvać i toje što saŭhas navat u asnovie svajoj pabudavany źvierchu, nakazam partyjnaj i dziaržaŭnaj ułady. Inakš sprava staić užo z kałhasam, katory — prynamsia **ŭ teoryi** — jość dabravolnym złučeńniem drobnych haspadarak, a znača — zbudavany źnizu, na padstavie dabravolnaha siabroŭstva.

Kałhas, znača, nia jość „kamunaj“. Jon arhanizuje dla svaich siabroŭ supolnuju (kalektyŭnuju, ale nie kamunistyčnuju) haspadarku polnuju, žyviołahadaŭlanuju i inšuju — na vialikuju ruku. Haspadarskija mašyny, budovy, pracoŭnaja žyvioła i h. d. — usio heta ŭ kałhasie supolnaje. Kałhasy arhanizujuć dla svaich siabroŭ małočnyja fermy, hurtavuju śvinahadoŭlu i pad. Aprača taho siabra kałhasu maje prava mieć małuju haspadarku na svaje patreby tak-ža na ŭłasnaść. Jak vialikaja heta haspadarka, zaleža ad taho, jak vysaka staić

нага насеньня можна аднак выкарыстаць і на тое, каб гэта пустазельле нішчыць.

Справа ў тым, што насеньне ўсякага пустазельля на вясну заўсяды само сабой вельмі хутка ўсходзіць. Асабліва-ж хутка яно ўзыйдзе, калі па тольні што абсохшым полі пусьціць валоку*) або лёгкую (густазубую) барану. Пасьля гэткай падгатоўкі зерне пустазельля хутка абходзіць. Калі-ж у гэту пару пусьціць па гэтым самым полі вострую барану, найлепш у сухую пагоду, дык такая барана павыдзірае ці паразрывае абыйшоўшае пустазельле, якое пасьля гэтага хутка сохне і гіне.

Калі поле ўжо абсеена, дык пастуnаць трэба йнакш — залежна ад таго, што на дадзеным полі засеена. На полі засаджаным бульбай ці наагул акопнінамі нішчым абходзячае пустазельле пры помачы розных матык. На яравым збожжы нішчым тое-ж пустазельле, перадусім сьвірэпку, узьяжджаючы на поле скорым ходам з вострай лёгкай бараной. Ад гэткага баранаваньня, праўда, уцерпіць і адна-другая збажжынка, але агулам збожжа па нейкім часе йшчэ байчэй пачне кусьціцца. Сьвірэпка-ж, маючы ў гэту пару тольні 2-3 лісткі, выдзіраецца бараной з зямлі і гіне. Тыя ж калівы сьвірэпкі, якія барана і гэтым разам ня зьнішчыць, трэба ўжо або тольні выпалываць, або выпаліваць — рассяваючы пылісты парашок каініту або азотняку. Як каініт, так і азотняк дзеюць пры гэтым падвойна: яны гнояць поле і — рассееныя па расе або пасьля дожджу на шырокія лісты пустазельля — разгрызаюць гэта пустазельле і нішчаць. Лісткі ж яравога збожжа ад гэтага не пацерпяць дзеля таго, што яны стаяць стацьма, вузкія і пакрыты тоненькім пластом воску. Зразумелая рэч, што ня можна пасыпаць пустазельля грызучымі парашкамі там, дзе ў яравое збожжа ўсеена бывае канюшына, бо ад гэтага ўцярпела-б і гэта-ж канюшына.

Калі-б сьвірэпка выперадзіла сваім ростам засеенную культурную расьліну і выросла вышэй яе, дык тады трэба вярхі такой сьвірэпкі **прад цьветам** скасіць.

Урэшце справа нішчэньня такога пустазельля, якое акрамя насеньня адрастае і з найменшага кусочка караня. Маю тут на ўвеце перадусім асот, нішчэньне якога загадваюць нават існуючыя цяпер у нас законы. Нішчыць асот трэба цэлы час, стараючыся каб ён не дасьпеў да цьвету і тымбольш, каб ня высяменіўся. Што да спосабу нішчэньня асоту, дык найлепш гэта рабіць пасьля дожджу тады трэба выходзіць у поле з доўгім вострым нажом, адломкам касы, сярпа ці нечым падобным і каліва па каліве вырэзываць з зямлі асот разам з каранём.

С. Я - віч.

*) валока, або валачыла гэта свайго роду бяззубая барана, рама каторай папярэчна цягнецца па зямлі.

Ня сьцягвай з аплатай «САМАПОМАЧЫ» аж покуль перастане Табе высылацца. Сваю складку шлі пераводным пераказам на конто № 40 — Вільня I. Выдавецтва «САМАПОМАЧ».

ziemlarobstva ŭ dadzienaj vakolicy ci respublicy. Kałhasy majuć na ŭłasnaść zvyčajna tolki mienšyja haspadarskija mašyny, radziej—traktary, małatarni i h. d. Vialikija i składnyja mašyny maje ŭ svaich rukach kazna i kiruje imi pry pomačy akružnych MTS-aŭ (Mašyna-Traktarnych Stancyj). Kałhasy za ŭžyvańnie hetych mašyn płaciać kaźnie siaŭbavanym, peŭnym pracentam z sabranaha ŭradžaju: čym bolšy ŭradžaj, tym vyšejšaja i płata, — i naadvarot.

Ab tym, jak arhanizavalisia kałhasy, vyrazna havorać nastupnyja cyfry:

Tablica 1.

Hod	1929	1930	1931	1932	1933
Ličba kałhasaŭ u tysiačach	57.0	85.9	211.1	211.5	224.5
Ličba adzinočnych haspadaroŭ-siabroŭ kałhasaŭ (u miljonach)	1.0	6.0	13.0	14.9	15.2
o/o skoletyvizavanych haspadarak.	3.9	23.6	52.7	61.5	65.0

Ahułam na pačatku 1934 h. ŭ kałhasach było sarhanizavana kala 77 miljonaŭ žycharstva (razam z siemjami).

Nia mienš cikavym jość raspadzieł usiaho sieŭnaha abšaru:

Tablica 2.

Hod	1929	1933
Saŭhasaŭ (u miljonach ha)	1.5	10.8
Kałhasaŭ (u mil. ha)	3.4	75.0
Adzinočnych haspadarak (u mil. ha)	91.1	15.7

Spačatku 1935 h., pavodle aficyjalnaj spravazdačy na VII-ym źjeździe savietaŭ SSSR, było skolektyvizavana ŭžo čatyry piatyja ŭsich haspadarak, a ŭ kałhasach i saŭhasach razam było dzieviać dziesiatych usiaje pryhodnaje da abrablańnia ziamli. Ahułam uziata, jak heta vidać z tablicy 2-oj, najbolš važkim elementam u ŭsienarodnaj ziemlarobskaj haspadarcy ŭ Savietach siahońnia jość kałhas.

Pieraškody i abmyłki kolektyvizacyi. Kasavańnie zamožnych haspadarak, pry piera-

Ад жарабяці да каня.

Старыя людзі кажуць, што „дрэнна будзе, калі цэны на коняў падыймаюцца ўгару.“ Ці гэта праўда — ня ведама; але сягоньня попыт на коняў ёсьць і таму скажам колькі слоў аб гадоўлі каня. Пачнём-жа гэта ад пачатку, гэта знача ад таго мамэнту, калі жарабя родзіцца на сьвет.

Спаміж усяе хатняе жывёлы, кабыла бывае цяжарнай блізу найдаўжэй, бо — у сярэднім — аж 11 месяцаў і 6 дзён, ці йнакш— 336 дзён. Ведамыя аднак выпаткі, калі кабыла насіла найменш 310 дзён і найбольш 376 дзён.

Прад радамі трэба кабылу раскаваць на ўсе ногі і добра падаслаць. Родзіць кабыла звычайна лёгка і хутка, ужо за 20 мінут. Пры нармальным раджэньні жарабя выходзе галавой наперад, палажанай на пярэдніх нагах. Усякае іншае палажэньне плоду ёсьць няправільным і звычайна патрабуе помачы лекара-вэтэрынара. Пры нармальных радох помач людзкая бывае патрэбнай толькі — і то не заўсяды — каб разрэзаць пупавы шнурок, ды часам разьдзёрці лагво, у якім, быццам у завязаным на глуха мяшку, родзіцца жарабя. Пупавы шнурок падвязваецца на пяць пальцаў пад брухам жарабяці чыстай моцнай парцянкай і падразаецца выпаленым нажом, ці йшчэ лепш — нажніцамі. За паўгадзіны пасьля радоў звычайна кабыла ўжо мусіць счысьціца — мусяць выйсьці ўсе пладовыя пялёны; а калі гэта ня станецца і на другі дзень, дык таксама трэба клікаць вэтэрынара.

Зараз-жа пасьля радоў і счышчэньня, трэба ўсё выкіненае, разам з падсьцілкай, чыста падабраць, вынесьці на двор і закапаць, а пад жарабё і матку даць сьвежую, сухую, здаровую падсьцілку.

Першым кормам нованароджанага жарабяці ёсьць малозіва і матчынае малако нагул, якім корміцца жарабё найменш да 4-ох месяцаў. Тут-жа зразу кожны гадавельнік коняў мусіць ведаць, што жарабя найбольш расьце ў першым годзе і дзеля таго ў гэтым часе трэба найсільней яго карміць. Жарабяты большых гатункаў патрабуюць ў дзень да 5 кілёграмаў аўса, да 6 клг. сена і 3-4 клг. морхвы.

На нешчасьлівы выпадак, калі-б пры радох кабыла пала, жарабя поіцца каровім малаком з бутэлькі праз соску. Дзеля таго, што каровяе малако мае іншы склад, яго трэба ў першыя прынамся 2 3 дні разрэджываць вадой: на літр малака 3 чвёрткі літра вады і дзьве лыжачкі цукру. Пасьля можна даваць ужо малако неразрэджанае. Заўсяды аднак такое малако мусіць быць здаровым, чыстым і мець цяпліню цела (38°Ц). У пазьнейшым часе даецца такому жарабяці поснае (спад цэнтрыфугі) малако, абагрэтае і засаладжанае, 5—6 разоў у дзень. Пэўна-ж, гэткае гадаваньне жарабяці бяз маткі ёсьць вельмі хлапатлівы, але часта іншага выхаду няма.

Кормячы жарабя малаком, па 6-цёх тыднях трэба ўжо прывучаць яго і да пашы сухой, даючы яму найлепшае сена і крыху аўса, напачатак перацісканага, а пасьля і цэлага. 2-месячнае жарабя мусіць на добры лад даставаць ужо 1 клг. аўса, а да гэтага $^{1}/_{8}$ клг. сечкі і ўдоваль добрага сена. Да 6-цёх месяцаў жарабя мусіць прывучацца зьядаць у дзень 2 клг. аўса, $^{2}/_{3}$ клг. сечкі, і сена—коль-

vodzie ich u kolektyvy, na pačatak stvaraje ničym niezaniataje miesca, jakoje niejki čas abnižaje vytvorčaść u ahulnaj haspadarcy. Vialikaj taksama pieraškodaj normalnaj kolektyvizacyi jošć kulturnaja adstałaść siłkom nazhanianych siabroŭ kolektyvu, byŭšych drobnych ułaśnikaŭ, pryvykšych da haspadarki ŭłaśnickaj i nia majučych dosyć paniaćcia ab pracoŭnaj dyscyplinie i asabistaj adkaznaści. Niedavier hetych šyrokich masaŭ da ŭstanaŭlanaha novaha ładu, niedastatak adpaviedna pryhatavanych i zdolnych arhanizataraŭ, urešcie niepradumana darahija arendnyja staŭki za najmanyja ad MTS u ziemlarobskija mašyny i pryłady rabili kałhasy na pieršy pačatak nieapłatnymi. Tym bolš što siłkom zahanianyja siabry kałhasu, zamiest prynasić z saboj u supolnuju haspadrku svaju majemaść nienarušanaju, pad upłyvam namovaŭ i svaich dahetulašnich navykaŭ, vyrazali často ŭ pień usiu svaju žyviołu i naahuł pradavali ŭsio što mieli, a što mahło stacca asnaŭnoj majemaściu navazakładanych kałhasaŭ. — Kali da hetaha dadać jašče sproby niekatorych kiraŭnikoŭ kałhasaŭ pieraskočyć naturalnyja stupieni haspadarčaha i socyjalnaha raźvićcia i zamiest kałhasaŭ — arhanizavać pradčasna kamuny, abo katoryja ŭ farmalnych kałhasach dzialili dachod nie pavodle abaviazvajučych pracadzion, a pavodle patreby kožnaha z učaśnikaŭ kolektyvu, jak heta pradbačycca ŭ kamunie, dyk staniecca zrazumiełym toj upadak kałhasaŭ, jaki zaznačaŭsia ŭ mižčasie ad 1929 da 1933 h. ŭklučna i jaki pakazvaje nastupnaja

Tablica 3.

Hod	1929	1930	1931	1932	1933
Zbor zbožža (u miljonach q)	714.4	835.4	694.8	698.7	898.0
Ličba skaciny (u mil. štuk)	68.5	52.5	47.9	40.7	38.6
Ličba aviečak i koz (u mil. štuk)	147.2	108.8	77.7	52.1	50.6
Ličba šviniej (u mil. štuk)	20.9	13.6	14.4	11.6	12.2
Ličba koniaŭ (u mil. štuk)	34.0	30.0	26.2	19.6	16.6

кі ўбярэ. Адстаўляць жарабя найлепш ужо пасьля 6-цёх месяцаў. У гэту пару порцыя сена і аўса пакідаецца тая-самая, а дадаецца пакрысе морхва і салома. Найлепшым аднак кормам для жарабяці ў гэту пару ёсьць канюшынная трава на добрым пасьбішчы (пры адначасным дакормліваньні аўсом і ячменем) і рух на вольным, чыстым паветры.

Раз на заўсяды трэба ведаць, што ў хляве — бяз пасьбішча — жарабя ніколі ня вырасьце на добрага каня.

Што да ацэнкі жарабяці, які з яго будзе конь, дык трэба ведаць, што жарабя родзіцца з непрапарцыянальна вялікімі касьцямі галавы і высокімі нагамі. Гэтыя косьці ўжо ў час нараджэньня бываюць гатовымі, тады як іншыя дарастаюць толькі з часам. Дзеля гэтага пры ацэнцы жарабяці ня можна выпусьціць гэтага з віду. Найважнейшае цяпер гэта форма ног — пярэднія каб ня былі выхіленыя ў каленях (ад старых кабыл), а заднія каб ня мелі „іксавітай“ (X), ці „шаблявітай“ [( )] пастаноўкі. Добрая пастаноўка ног, здаровы капыт, шырокія грудзі, і сільныя, выразныя (але не „падрэзаныя“) клубы — гэта добрыя прыметы жарабяці.

Догляд жарабяці ў першую пару ягонага жыцьця і адпаведнае кармленьне — гэта найважнейшае. Што прапусьціцца ў гэту пару, таго ня можна пасьля ўжо сусім нагнаць. Наколькі гэта праўда, відаць хоць-бы з таго, што, паводле аблічэньняў, жарабя ў першым годзе расьце ўвышку да 40—42 см. у другім—ўжо толькі на 15 см., у трэцім—7-8 см., у чацьвертым—3-4 см., а ў пятым, калі наагул жарабя йшчэ расьце — найвышэй 1—2 см.

З усім націскам аднак трэба зазначыць, што вышка каня, гэта не канешна найважнейшая ягоная прымета. Зусім не!! Цана каня ня ў вышцы ягонай, а ў цэласьці!

(д. б.) А. К.

Гадаваньне індыкоў у гаспадарцы.

Многа непатрэбнага страху ёсьць пры гадаваньні індыкоў. Усякая маладая гаспадарская птушка вымагае асьцярожнасьці. Нават кураняты ня робяць тут вынятку. Ня сьмеюць быць доўгі час у вогкасьці, асабліва ў працягу першых 9-цёх тыдняў. Але і гэтага ня трэба за надта баяцца, бо адна мая знаёмая гадуючы індыкоў выводзіла іх на траву зараз жа пасьля дожджу або падчас дробнага дожджу. Я аднак старанна берагу індычат ад дожджу і сапраўды не магу да сягоньня адважыцца зрабіць інакш. Асабліва страху аднак за іх ня маю...

Індычка (віргінская) зносіць 16—25 яёк, а пасьля пачне квокаць. Выглядае быццам п'яная, сядзіць і сядзіць. Прыкладам можа быць для кожнай квактухі, а пасьля і для маткі. Саджу яе на яйкі, калі бачу, што 3—4 дні не нясецца і не зьлязае з гнязда. Часта індычка сама ня есьць і яе трэба карміць. Ня можна аднак вальля перапаўняць, бо ня стравіць. Малыя індычаты выклюваюцца за 28 дзён. Першы дзень трымаю індычат у кошыку бяз маткі — каб узмацаваліся. На другі дзень дадаю ім квактуху, якая іх выседзіла і даю ім на цьвёрда звараныя яйкі (адно яйко на 15 індычат) і крыху малака, каб пачыналі піць. І гэта памагае ім есьці

Pakazanyja cyfrovyja dadzienyja paćviardžajuć, što kałhasy ŭžo pieramahli kryzys u pradukcyi zbožža i heta pazvoliła ŭładzie skasavać chlebnyja kartački ŭžo z pačatkam minułaha 1935 hodu. U žyviołahadoŭli, jakaja bolš patrabuje dahladu ludzkoha i jaki nia moža być zamienieny mechanizacyjaj, až da 1933 hodu bačym biazupynny spadak, apračа śviniej. Hod 1934, pavodle aficyjalnaj spravazdačy, zaznačyŭsia pieramohaj kałhasnaj pradukcyi na ŭsim sielska-haspadarčym froncie, apračа hadoŭli koniaŭ.

Pry hetkich praktyčnych dasiahnieńniach kałhasnaj haspadarki, byŭ pryniaty na II-im źjeździe kałhaśnikaŭ-udarnikaŭ dnia 17 lutaha 1935 h. novy statut, jaki rehuluje žyćcio ŭ kałhasie, jak kooperatyŭnaj «Ziemlarobskaj Arcieli.“ Hety statut jość pierarobkaj i dapaŭnieńniem statutu z 1930 h. Hałoŭnyja jahonyja pastanovy nastupnyja:

1. Meta i zadańnie kooperatyvy. Siabry ŭstupajuć u Arciel (kałhas) dabravolna i abaviazvajucca umacoŭvać svaju kooperatyvu, pracavać česna, kałhasnyja dachody dzialić pavodle ŭłožanaj pracy, bierahčy supolnuju majemaść, traktary, mašyny, koni, vykonvać abaviazki svaje rabotnicka-sialanskaje dziaržavy i takim čynam „kałhasny ład zrabić balšavickim, a kałhaśnikaŭ — zamožnymi.“

2. Ab ziamli. Miežy kasujucca i ziamla tvoryć adnu sucelnaść. Ziamla jość majemaściu kazny i addajecca kałhasu na „viečnaje“ supolnaje (kolektyŭnaje) ŭžyvańnie, nia možna jaje ani pradać, ani zdavać u arendu. Arciel (kałhas) prydzialaje kožnamu kałhaśniku pry chacie adpaviedny aharod dziela pradukavańnia aharodniny, sadoviny, bulby i pad. na ŭłasnuju patrebu.

3. Srodki vytvorčaści. U Arcieli (kałhasie) supolnyja: pracoŭnaja žyvioła (koni, vały), ziemlarobskija mašyny i pryładździe (płuhi, źniajarki, barony, małatarni), siaŭba, korm dla supolnaj žyvioły, haspadarskija budovy (humny, chlavy, śvierny) dla supolnaj arcielnaj haspadarki, a tak-ža pradpryjemstvy dziela pieravyrabu ziemlarobskich praduktaŭ (małačarni, młyny).

U pryvatnym ŭładańni kałhaśnikaŭ asta-

матка. Дагэтуль мала ядуць. За тыдзень можна ім малако разьвясьці папалам з вадой; калі аднак малака маем досыць, дык добра зробім даючы індычатам малако поўнае. Крупы з проса даю ўжо на трэці дзень з адным або двума на цьвёрда зваранымі яйкамі, а пасьля памалу дамешваю на дробна пасечаную траву. Індычаты—смакуны, выцягваюць спачатку зялёную траўку і яйко. Дзеля гэтага яйко расьціраецца, каб уся паша набрала жоўтага колеру і каб індычаты не перабіралі. Зьядуць усё. За тыдзень, за 10 дзён трэба падаваць корм індычатам рэгулярна 5 раз удзень: будуць есьці шмат лепш, чым калі-б мелі доступ да корму стала, бязупынна.

Калі харошая пагода, пускаем двутыднёвыя індычаты на сонца: малыя вучацца ад маткі шукаць жучкоў і мушак. А як цікаюцца да здабычы, дык аж радасьць на іх глядзець... Да 8—10 тыдняў растуць паволі. Каб добра разьвіваўся і крапчэў касьцяк (шкялет), на 6-тым тыдні трэба дадаваць у корм пашную вапну. Да 10 тыдняў выгадоўвала я індычкі двума яйкамі ў дзень, дадаючы ў малако ваду ўжо па 6 тым тыдні: будуць піць абы было белае. Па 10-тым тыдні даецца ўжо вечарамі індычатам зерне (азадкі пшаніцы), якое яны ахвотна ядуць. Між 8-ым і 10-ым тыднямі індычаты бываюць крыху больш чуткімі на пагоду, таму ў гэту пару ня трэба іх выганяць на дождж і ў час трэба іх заганяць на курасад. Пасьля гэтага часу растуць індычкі вельмі хутка і няма патрэбы за іх баяцца.

Пры пагодным леце нясуцца індычкі і ўлетку, але на гэтыя (летнія) яйкі насаджываць квактуху аплачваецца толькі тады, калі ўдасца сухая і цёплая восень: трэба рахаваць на 2 месяцы сухой пагоды для новавыклюнутых індычат.

Дасьпелыя індычкі, г. зн. калі ўжо галовы і шыі маюць як дасьпелыя, становяцца ўжо больш адпорнымі на хваробы. Любяць садзіцца на дрэвах; пры гэтым аставаліся-б на дрэвах і нанач, калі-б іх там пакідаць. Але ад гэткага лажаньня па дрэвах трэба індычак адвучаць. Паша дасьпелай індычкі такая самая, як і ўсякай іншай хатняй птушкі.

„Mil. Hospodar".

PČALARSTVA

Prad hałoŭnym zboram (uziatkom).

Chto jašče nie pravioŭ hieneralnaj revizyi ŭ pčalniku, čas užo jaje pravieści. Hieneralnaja revizyja maje na mecie pierahlad kožnaha pčalinaha pnia, kab dakładna paznać:

a) zapasy miodu patrebnyja da raźvićcia pčalinaj siamji až da hałoŭnaha ŭziatku,

b) siłu pnia,

c) razłažeńnie čeru i jaho kolkaść i pravilnaść,

d) ubačyć i ahledzić matku. Časta zdarajecca, što matka pa zimie vychodzić kalekaj, niazdolnaju da narmalnaha čarvieńnia, a heta užo apryniaje narmalny razvoj siamji i mohuć usie našyja starańni nie asiahnuć svaje mety. Matku kalekuju pryjdziecca źmianić inšaj, zdarovaj j małodšaj pry pieršaj mahčymaści;

e) stan vaščyny. Ramki z vaščynaj staroj, čornaj, katoraja pad sonca nia śviecicca, tre'

jucca: žyłyja pamieškańni, pradukcyjnaja žyvioła (napr. dojnaja karova) dziela pryvatnaj patreby, chatnija ptuški, adpaviednyja dla hetaha inventara budovy i drobny haspadarski inventar dla abrablańnia pryvatnaha aharodu. Patrebnuju ciahavuju siłu dziela abrableńnia hetkaha aharodu pavinna arciel dać kałhaśniku za ŭstanoŭlenuju płatu. Na pryvatnuju ŭłasnaść kałhaśnika ŭ rajonach zbažžovych, buračanych i naahuł intensyŭnych pakidajecca: adna karova, 2 ciałuški abo jałaŭki, 1—2 śvińni z parasiatami, da 10 aviečak i koz i nieahraničanaje mnostva chatnich ptušak i trusoŭ. — U ziemlarobska-hadaŭlanych rajonach heta norma padyjmajecca ŭdvaja i jašče bolš, tak što kałhaśniki kačavych plamionaŭ majuć na ŭłasnaść pa 10 karoŭ, 150 aviec, 10 koniaŭ i h. d.

4. Dziejnaść kałhasu. «Ziemlarobskaja Arciel» (kałhas) pracuje pavodle napierad apracavanaha planu, zaćvierdžanaha ahulnym schodam. Aprača ahulnaje ziemlarobskaje haspadarki, kałhas moža tak-ža vieści specyjalnyja fermy i inšyja ziemlarobska-haspadarčyja pradpryjemstvy. Prostym abaviazkam kałhasu jość: dobra pracujučym siabram kałhasu dać na ŭłasnaść karovu i drobnuju žyvioŭu i davać dla jaje korm z ahulnaje haspadarki, adrachoŭvujučy za heta z zapracavanych pracadzion u kałhasie;

staracca ab raźvićcio nia tolki ŭsich halin ziemlarobstva, ale i ramiasła, dziela taho, kab dać mahčymaść zarabotku dla skolektyvizavanych siabraŭ;

arhanizavać ruch budaŭlany, staracca pavyšyć pracoŭnuju kvalifikacyju svaich siabraŭ;

viaści aśvietnuju pracu siarod siabroŭ, pašyrać hazety, knižki, arhanizavać narodnyja damy, čytalni, biblijateki i naahuł staracca pamahać kałhaśnikam ustroić žyćcio bolš kulturnym;

pryciahać da pracy hramadzkaj u kolektyvach (kałhasach) žanoctva.

5. Ab siabroŭstwie. Siabram kałhasu moža być kožny, chto dasiahnuŭ 16 hadoŭ. Nia pryjmajucca ŭ kałhas tolki kułaki (zamožnyja sialanie) i tyja, kamu sudom adabrana vybarnaje prava. Ale tyja „kułaki," jakija praz try hady žyli z svaje pracy i nia byli zaŭvažany pry procisavieckaj rabocie, mohuć taksama

aznačyć na vierchniaj belačcy ałavikom i zapisać ŭ zapisnoj knižcy dy pastaracca ŭ biahučym sezonie takija staryja ramki vymianić novymi. Pra heta nia tre' zabyvacca, što staraja vaščyna pryčyniajecca da degieneracyi pčalinaha hatunku. Čarki staroj vaščyny mienšyja dziela taho, što užo u ich pładziłasia kolki pakaleńniaŭ pčołaŭ, a pa kožnym płodzie astajucca roznyja raspładovyja niačystoty, kašulki i h. d. Dziela hetaha novaje pakaleńnie budzie fizyčna štoraz mienšaje, vyraždžajecca. Da hetaha niedapuskajem, vymieńvajučy staryja ramki ramkami novymi, z śvieža zbudavanaj vaščynaj.

Ŭ suviazi z hetym chacieŭby źviarnuć uvahu ŭsich našych bortnikaŭ na patrebu pradukcyi zapasnych ramak vaščyny, biez katorych trudna havaryć ab racyjanalnaj haspadarcy ŭ pčalniku i dachodnaści z jaho. Dziela hetaha robicca ŭ našym pčalniku niekalki mahazynaŭ padvojnaj vyšyni na vulli Dadana-Blatta, tak, što ramka hniazdovaja i mahazynovaja adnolkavyja. U hetych mahazynach letam budujecca tolki vaščyna na asnovie vuzy.

Dalej, pry viaśnianaj revizyi tre' źviarnuć uvahu na zdaroŭje siamji Ci zimoju była niastraŭnaść, pleśnia, syraść, ci mnoha trupoŭ i h. d. Usio heta tre' taksama zapisać, kab ŭ budučyni nie paŭtarylisia henyja źjavy.

Samaja technika revizyi pradstaŭlajecca mienš-bolš hetak: bortnik z pamocnikam ŭ najciaplejšych hadzinach dnia idućz pčalarskimi pryładami: dymnikam, skrabačkaj, nažom, ščotkaj i h. d. u pčalnik i pačarzie prahladajuć vulli. Nia tre' *nikoli pry viaśnianaj revizyi* puskać dymu ŭ vylet. Spakojna treba źniać strešku, padušku i stol (nia usie doščački!) i vyjmać pa čarzie ramki, dakładna sčyščać z ich nažom i skrabačkaj usiakuju niačystatu. Taksama čyścicca vul. Dymu užyvać jak najmienš i staracca, kab nie zastudzić čeru. Pry hetym usie vyšejpadanyja uvahi ab revizyi majuć zastasavańnie. Takich revizyjaŭ nia tre' bolš pravodzić až da vosieni, kali budziem rychtavać hniazdo da zimoŭli, aprača kali pryjdzie patreba ŭ časie rajeńnia pravieści ahlad pnia i pavykidać usie matačniki. Ab hetym jašče budziem pisać.

Kali užo budziem znać stan našaha pčalnika, usie jaho niedachopy, možna ŭłažyć plan dalejšaj pracy. A usie natuhi pčalara pavinny być źviernuty na adno: *davieści pień da najbolšaj siły.* Heta možna asiahnuć tolki pry pilnaj haspadarcy i dobraj voli bortnika. Pracu tre' pačać ad viasny, biaručy pad uvahu svaju vakolicu i miadavuju raślinnaść. Kali z nastańniem viasny ćvituć kvietki miadadajnyja ŭ vystarčajučym liku biez pieraryvu da hałoŭnaha ŭziatku, tahdy ŭsiakija sposaby spekulacyi bortnika nia majuć racyi i bortnik pavinien tolki staracca, kab adpaviedna da raźvićcia siamji pavialičvać hniazdo, a na dva abo try tydni prad hałoŭnym uziatkom pastavić na vul mahazyn (kali ŭ hniaździe budzie nia mienš jak 7 ramak čeru i muchi poŭnyja vulički celaha vulla—Dadan Blatt). — Inakš budzie vyhladać praca bortnika ŭ vakolicy biednaj na miodnyja raśliny viasnoj. Taki pčalar

być pryniaty ŭ kałhas. — Chto prad ustupleńniem u kałhas papradavaŭ ci pazarezvaŭ svaju žyviołu, toj pavinien da šaścioch hadoŭ spłacić kałhasu roŭnavartaść kania i siaŭby.— Pryjmaje siabroŭ kałhasu ahulny schod, jaki taksama i vyklučaje siabru. Pry hetym apošnim vypadku treba kab byli na schodzie dźvie traciny ŭsich kałhaśnikaŭ. Proci vyrašeńnia ahulnaha schodu ab vyłučeńni siabry z kałhasu možna padać žałabu ŭ prezydyjum akružnoha savietu, jaki vyrašaje žałabu akančalna ŭ prysutnaści staršyni kałhasu i vyłučanaha žałabca.

6. Srodki kałhasu. Upisnyja ŭ kałhas ad 20 da 40 rubroŭ, zaležna ad kandydata, iduć u niepadzielny fond kałhasu. U toj-ža niepadzielny fond kałhasu addajecca čvierć a to i pałova vartaści ŭsiej haspararskaj majemaści ŭstupajučaha kandydata, a rešta zapisvajecca jak zvarotny paj. Chto zachoča vystupić z kałhasu, toj atrymaje hety paj nazad. Ziamlu adnak možna atrymać nazad tolki ŭ kavałku, jaki lažyć uvonkach kałhasnaha pola jak cełaści. Z sabranaha ŭradžaju i vyhadavanaj žyviołu kałhas nasampierš pavinien spłacić adpaviednuju čašć kaźnie, addać siaŭbavuju pazyčku, raźličycca naturaj z MTS-am, addzialić ziernie na siaŭbu i na prakarmleńnie žyvioły ŭ supolnym vaładańni, addzialić patrebnuju čašć u mahazyn jak strachoŭku na vypadak nieŭradžaju ŭ nastupnym hodzie, i tolki reštu pradać kaźnie abo na volnym rynku, a častka padzielicca pamiž siabrami pavodle taho, jak, chto i kolki maje zapracavanych pracadzion.

Z hrašovych prychodaŭ kałhas naŭpierad apłačvaje padatki, strachoŭku, biahučyja pradukcyjnyja vydatki, košty administracyjnyja (nia bolš jak 2 proc. ŭsich dachodaŭ), pryznaje składki na kulturnyja ŭstanovy, dapaŭniaje niepadzielny specyjalny fond na kuplu žyvoha i miortvaha inventara, na apłatu koštaŭ budaŭlanych i spłatu roznych pazyčak. Na dapaŭnieńnie hetkaha niepadzielnaha fondu možna uziać 10—20 proc. usich dachodaŭ kałhasu. Rešta hrašavych dachodaŭ kałhasu, kali jany astanucca, dzielicca pamiž siabraŭ, zaležna ad adroblenych imi pracadzion.

(*Zakančeńnie budzie*).

Redaktar inž. A. KLIMOVIČ Vydaviec A. DASIUKIEVIČ
Z upavažnieńnia Biełaruskaha Instytutu Haspadarki i Kultury ŭ Vilni.
Bielaruskaja Drukarnia im. Fr. Skaryny, Vilnia, Zavalnaja 1 — 2.

pavinien štučna vytvaryć u kožnym vulli najbolšuju siłu pnia taksama na dva tydni prad hałoŭnym uziatkom, ab časie katoraha pavinieu dobra viedać. (Hałoŭny uziatok — heta čas, kali ćvituć u najbolšym liku najmiadniejšyja raśliny, np. hrečyna, lipa). Takuju padhatoŭku siły pnia pravodzim štučnaj padkormkaj u praciahu nia mienš miesiaca, pakul nie pakažucca siakija-takija kvietki na poli. Padkormku pačynajem, kali ŭstalicca ciopłaja pahoda, a niama jšče nijakich kvietak miodadajnych, što časta zdarajecca pakul nie zaćvituć sady. Dajom tady pčołam cukrovy syrop (1 čaść cukru na 2 č. vady).

Taki syrop trochi ahrety ($^1/_4$ litra na adzin pień) dajom tolki *ŭ ciopłyja i pahodnija dni.* Kali doždž i ściuža, padkormki davać nia treba dziela taho, što takoj padkormkaj abmanvajucca pčoły, katoryja dumajuć što redki nektar užo jość na poli ŭ zadavalniajučaj miery i bystra začnuć lotać. Taksama i matka pačnie bystra raźvivać svaju dziejnaść. U zimnyja dni taki eksperyment pryčynicca da pahibieli šmat pčołaŭ, katoryja buduć lotać u pole. Kali-b adnak drennaja pahoda była praz daŭžejšy čas a ŭ vulli nia było-b zapasaŭ, tre' dać padkormku tolki husciejšuju (1:1).

Pry ŭsich takich padkormkach tre' pilna vyścierahacca, kab pasudziny ad miodu i cukru nie pakidać u pčalniku i ani kapli nie raźlić. Inakš vielmi lohka vyklikać napad — i hrabiež adnych pčołaŭ druhimi. Dziela taho padčyrkivaju, kab padkormku davać *tolki* padviečar, na noč i ŭsie ščyliny ŭ vulli starannа pazamazvać hlinaj ci čym inšym. Možna navat pamienšyć i lotki.

U mieru raźvićcia siły pnia, tre' nieabchodna pavialičvać hniazdo, adnak dadajučy pa dźvie, nia bolš, ramak, kab nie astudžać hniazda. Kali ŭžo całaje hniazdo budzie zaniataje ramkami i čeru budzie $^8/_4$ ŭsich ramak, stavim mahazyn na 2 tydni prad hałoŭnym uziatkom, inakš vykličam *silnaje rajeńnie pčołaŭ*, što moža pakryžavać naš plan i naš padychod da najbolšaj karyści z kožnaha vulla (u našaj praktycy ŭ 1935 hodzie z adnaho vulla mieli my 80 kg. miodu).

Tre' jšče adno ścvierdzić, što ŭ našych bortnikaŭ nie praktykujecca hadoŭla matak dla vymieny kalekich, ab katorych uspaminaŭ ja vyšej, abo da zamieny starych, małapłodnych. Jak viedama, matka najlepš červić u druhim i trecim hodzie. U čaćviertym tre' kaniešna jaje źmianić. Savieckija pčalary kažuć, što źmianić matku treba ŭžo ŭ trecim hodzie. Matka heta krynica siły pnia; kali krynica vysychaje, tahdy i siła vady apadaje. Adkul tady voźmiem matku, kali treba dać jaje dla biazmatačnaha raja, abo źmianić staruju i kalekuju? Dziela niedachopu zapasnych matak časta hinuć u biełaruskich bortnikaŭ całyja pni, a vina — „nie viaducca pčoły!" Dyk u časie sezonu pčalnoha tre' kab kožny bortnik zavioŭ u svaim pčalniku hadoŭlu matak.

Tak-ža ŭ hetym časie tre' pryhatović zadavalniajučuju kolkaść vuzy na cały pčalnik, kab dziela jaje niastačy nia spyniać raźvićcio pčalinaj siamji. Zdarajecca ŭžo pad kaniec m-ca travienia rojka pčołaŭ. Takoj rojki nia treba spyniać. Roj ranny dobra padrychtujecca da hałoŭnaha uziatku i zmoža navat dać bortniku trochu miodu. Puskać adnak i ŭ hetym časie z silnaha pnia možna nia bolš jak adzin roj, katory asadžvajecca ŭ novym vulli.

Vacłaŭ Papucevič.

У справе хутароў

На шматлікія допыты ў справе пераходу на хутары, успомнім тут аб агульных вымогах закону ў гэтай-жа справе.

Вот-жа сучасны польскі закон аб хутарох вельмі, як кажуць, „срогі". Бо каб якуюсь вёску пагнаць на хутары, на гэта патрэбна згода уласьнікаў проста зьнікомай часьці зямлі. Канкрэтна: у большых вёсках (больш як 200 га) каб пачаць пераход на хутары досыць калі на гэта згодзяцца гаспадары, якія разам маюць 25 гэктараў зямлі. У меншых-жа (менш як 200 га) вёсках гэты мінімум яшчэ меншы, бо досыць толькі 10 прац. Гэта знача, што калі ў якойсь вёсцы ёсьць напрыклад 150 га зямлі, дык каб пачаць справу пераводу яе на хутары, досыць подпісу гаспадароў, якія разам у гэтай вёсцы маюць 15 га зямлі.

На колькі „лёгкай" ёсьць справа законных вымогаў, на толькі труднейшай ужо ёсьць справа з аплатамі каморніка (землямера) і яшчэ труднейшай - справа прырэзкі. Устаноўленыя летась для нашых зямель таксы 15 зл. ад гэктара гэта станоўча за высокія, калі не казаць, што проста не магчымыя.

Яшчэ горш стаіць справа з прырэзкай. Хутар — рэч добрая. Але цудаў рабіць ён таксама ня можа. Проста кажучы, хутар з менш як 5 га зямлі усё роўна самавыстарчальным быць ня можа. І таму, дзе няма надзеі на прырэзку, дзе дворныя землі стаяць няткнёнымі, або іх падзялілі ўжо паміж асаднікамі ці проста прадалі на „дзякую" парцэляцыю, там хутар цуду таксама ня зробіць і замест паправы, можа прывясьці да дальшага абядненьня.

Дзеля гэтага трэба ўсюды і дружна дамагацца, каб усе дворныя і наагул вялікія зямельныя гаспадаркі ня йшлі ў рукі розных асаднікаў, а каб былі зарэзэрваваны на заспакаеньне зямельнага голаду нашага беларускага сялянства.

Pierasyłka apłačana ryčałtam.

